

OD 1. SEPTEMBRA S RADOSŤOU A NADŠENÍM

PREDŠKOLSKÝ VEK - VÝVINOVÉ HĽADISKO

ŠKOLSKÁ ZRELOSŤ, PRIPRAVENOSŤ, SPÔSOBILOSŤ NÁMETY AKTIVÍT NA PODPORU JEDNOTLIVÝCH OBLASTÍ ŠKOLSKÉJ ZRELOSTI

ŠKOLSKÁ NEZRELOSŤ. ODKLAD ŠKOLSKÉJ DOCHÁDZKY

"RODIČOVSKÁ PRIPRAVENOSŤ?"

CIELENÁ AKTIVITA VERZUS POHYB

PREDŠKOLSKÝ VEK

Vek hry a prípravy na školu (3 do 6-7 rokov)

Psychický vývin žiaka po jeho nástupe do školy, nadväzuje na intenzívny vývoj v tomto predškolskom období.

MYSLLENIE

názorné (viazané na konkrétnu činnosť a zjavnú podobu sveta)

Dieťa je v tomto veku vo svojom myslení viazané na zjavnú podobu sveta. To čo vidí, vníma, je pre neho veľmi významné (najvýznamnejšie sú zrakové dojmy). Ešte nerozumie, že podstata objektu sa nezmení, aj keď sa zmení jeho vzhľad. *Napríklad, ak sa dospelý prezlečie za rozprávkovú bytosť, dieťa v mladšom predškolskom veku si myslí, že sa na ňu premenil.*

V 5 rokoch tejto podstate objektu už rozumie: je schopné takéto premeny "prekuknúť," uvedomuje si, že človek sa len prezliekol a vo svojej podstate sa nezmenil.

Dieťa nie je schopné tzv. **konzervácie**: stálosti množstva, pri zmene tvaru. *Napríklad: ak do dvoch rovnakých pohárov nalejeme rovnaké množstvo džúsu, a pred dieťaťom prelejeme obsah jedného z nich do užšieho pohára (čím zákonite stúpne hladina :-)), dieťa si vyberie práve ten, pretože si myslí, že je v ňom viac džúsu :-). Neuvedomuje si, že množstvo - objem džúsu sa nezmenil, keď sa zmenil tvar pohára.* Neschopnosť konzervácie súvisí aj s tým, že dieťa ešte nedokáže zamerať pozornosť na viac ako len jeden aspekt situácie (**decentrácia**) - dokáže triediť predmety, ale iba podľa jedného znaku (vytriedi napríklad všetky červené guľôčky).

Viazanosť myslenia na realitu a konkrétnu skutočnosť pretrváva aj po nástupe do školy. V **mladšom školskom veku** (6 - 12 rokov), už pracuje dieťa aj s predstavami a symbolmi, teda nemusí v danom momente vnímať určitý objekt, ale o ňom uvažuje vo svojich predstavách. Tie však musia mať jednoznačný a konkrétny obsah, prípadne musí mať dieťa s nimi skúsenosť. Je už schopné konzervácie (*už vie, že vo vyššom pohári je rovnaké množstvo džúsu*). V 6 r. pochopí **stálosť počtu** - *ak máme dva rady mincí s rovnakým počtom, pričom v jednom z nich sú väčšie medzery medzi mincami (opticky sa javí tento rad dlhší), dieťa rozumie, že počet mincí v oboch radoch je rovnaký*. V 7. r. pochopí **stálosť množstva** a v 9. r. **stálosť hmotnosti**. Schopnosť konzervácie sa v logickom myslení prejaví pochopením, že ak $2+5=7$, tak potom aj $7-2=5$.

Vývoj myslenia je dlhodobý a postupný proces - neprebíha naraz!

intuitívne (nerešpektuje zákony logiky - **prelogické**)

Je ovplyvnené pocitmi, potrebami, egocentrizmom a fantáziou, je ešte nepresné a málo flexibilné. V mladšom školskom veku (po nástupe do školy), už začína dieťa v myslení uplatňovať aj **základné zákony logiky**, preto hovoríme o "kognitívnej revolúcii."

Schopnosť uvažovať konkrétne logicky, je predpokladom k zvládnutiu učiva po nástupe do školy.

ZAÚJÍMAVÉ

Predškolské dieťa nechápe, prečo by malo posudzovať situáciu z viacerých hľadísk, upieva na vlastnom názore a názory iných neakceptuje - **poznávací egocentrizmus**.

Svet je pre neho taký, ako vyzerá (nebude akceptovať, že veľryba nie je ryba, pretože VYZERÁ AKO RYBA) - **fenomenizmus**.

Ak niečomu okolo seba nerozumie, vysvetlí si to fantáziou (príliš nerozlišuje medzi fantazijnou produkciou a skutočnosťou) - **magickosť**. Táto magickosť pretrváva aj po nástupe do školy - dieťa ešte môže veriť tomu, že slovom, alebo predstavou ovplyvní realitu - "Ak sa budem sústrediť, dostanem na narodeniny čo chcem."

Uvažovanie dieťaťa je viazané na prítomnosť - je to tak, pretože to takto vidí. To čo aktuálne vníma, je pre neho významné a je zdrojom istoty - **presentizmus**.

Neživým veciam prisudzuje vlastností živých, ľudských bytostí (slnko "beží" po oblohe, auto "ochorelo"). Rozlišuje síce medzi živým a neživým, avšak tieto rozdiely ešte prehliada - **animizmus, antropomorfizmus**. Do určitej miery pretrváva aj po nástupe do školy,

"Svet okolo nás vzniká tak, že ho niekto urobil." (niekto napustil vodu do rybníka, niekto zasvietil mesiac) - **arteficializmus**.

Má veľkú potrebu istoty, a preto ak získa nejaké presvedčenie, má pre neho absolútnu platnosť (nerozumie relativite názorov dospelých) - **absolutizmus**.

EMÓCIE

Hnev, zlosť

Dieťa v tomto veku už rozumie príčinám nepríjemných situácií, aj ich občasnej nevyhnutnosti, a preto nie je zlosť tak častá ako v predchádzajúcom vývinovom období. Veľký vplyv na menšiu dráždivosť a väčšiu vyrovnanosť má zrenie centrálnej nervovej sústavy - CNS.

Keďže kontrola prežívania nie je dostatočná, hnev sa objavuje hlavne v týchto situáciách: v kontakte s rovesníkmi, pri nahromadení príkazov, zákazov (frustrácia).

Strach

Súvisí v tomto veku aj s predstavivosťou (vytváraním imaginárnych bytostí). Nie výnimočná, je aj akási tendencia vzájomne sa strašiť, čo so sebou prináša aj istú mieru príjemného vzrušenia. Miera úzkostnosti závisí od temperamentu a skúseností.

Zmysel pre humor

Charakteristické sú kognitívne jednoduché vtipy, vo veku 4 rokov je zábavou aj opakovanie nezmyselných, či tabuizovaných slov. Vzájomná zabávanie sa hovorením vtipov je znakom blízkeho vzťahu - kamarátstva.

OSOBNOSŤ SEBAPONAŤATIE

V 5. roku si dieťa začína uvedomovať aj iné, ako základné emócie, a že emočné prežívanie je zložitejšie - napríklad niekto môže byť aj smutný aj sa hanbiť.

V 6. roku začína rozumieť tomu, že niekto sa môže v určitej situácii cítiť dobre aj zle - ambivalencia prežívania - lepšie sa orientuje v emóciách iných ľudí. Vcítenie sa do prežívania inej osoby - hlavne blízkej - vedie až k tzv. **indukcii rovnakého prežívania a hodnotenia** (napríklad, ak sa o niekom vyjadrujeme v domácnosti, že ho máme/ nemáme radi, dieťa toto hodnotenie a emóciu môže prijať!)

Dieťa sa vníma v medziach toho, čo dokáže - v medziach svojich kompetencií, hlavne takých, ktoré dokazujú istý pokrok ("Keď som bol malý, nevedel som nakresliť auto, teraz to viem").

Je presvedčené, že všetko sa mu podarí, a bez ohľadu na výsledok verí, že nabudúce to bude lepšie - tzv. **nereálny optimizmus**. Preceňovanie a nadhodnocovanie vlastných schopností je normálne v predškolskom mladšom veku - pomáha to dieťaťu nadobudnúť istotu a osobnú rovnováhu. Pretrvávajúca nekritickosť a prehnaný dôraz na seba je znakom ešte nezrelej detskej identity. Preto je tak typické pre tento vek "chválenie sa."

Toto obdobie je kľúčové pre formovanie identity - dieťa hľadá odpovede na otázky: "Kto som?, Kam patrí?" . Potrebuje mať stabilný vzťah s rodičmi, ale aj prehľbovať vzťahy s inými príbuznými a rovesníkmi.

Potreba niečo zvládnuť, vytvoriť a potvrdiť si tak svoje kompetencie, je pre toto obdobie nesmierne dôležitá!! Dieťa **túži po tom, aby niečo zvládlo**, naučilo sa niečo nové. Zvedavosť, aktivita a iniciatíva k aktivite, sú kľúčové. Príliš veľa negatívnej spätnej väzby, alebo situácií, kedy dieťa niečo nezvládne, môžu vyvolať pocit viny a pokles iniciatívy k aktivite (nutná podmienka napredovania, učenia)!! Je vhodné tráviť s dieťaťom dostatok času, pri rôznorodých činnostiach, trpezlivo a pravdivo (veku primerane), odpovedať na otázky dieťaťa ("Prečo...?").

Je dôležité vytvárať situáciu, v ktorej dieťa bude úspešné a veľmi významná je aj **reakcia rodičov**, ktorá by mala uvádzať dieťa do slobody.

SOCIALIZÁCIA

V tomto období dochádza k presahu rodiny - dieťa sa socializuje v kontakte s inými ľuďmi . To znamená, že sa mení jeho vonkajšie správanie, ale aj vnútorné prežívanie a hodnotenie, rozvíja sa jeho sebaponaťatie (individualizácia je súčasť socializácie).

Nové sociálne zručnosti získava teda naďalej v rodine, ale aj v skupine vrstovníkov a kolektíve materskej školy.

Prijíma nové sociálne role - rolu kamaráta, vrstovníka i žiaka materskej školy a učí sa diferencovať - rozlišovať, ako sa má správať v rôznych situáciách a v rôznych rolách.

ZDROJ: Vágnerová, M. 2012. Vývojová psychologie. Praha: Karolinum, 2012. s.531. ISBN 978-80-246-2153-1

ŠKOLSKÁ ZRELOSŤ, PRIPRAVENOSŤ, SPÔSOBILOSŤ

Vek nástupu do školy 6-7 rokov, nebol stanovený náhodou. Práve v tomto období, dochádza k mnohým významným vývojovým zmenám, ktoré sú dôležitou podmienkou pre adekvátne zvládnutie požiadaviek školy.

Celkové dosiahnutie takeého stupňa vývoja, ktorý umožní dieťaťu úspešné zvládnutie zaškolenia = bez veľkých obtiaží a dokonca s radosťou a nadšením, nazývame **školská spôsobilosť**. Uvedené vývojové zmeny, sú podmienené ZRENÍM, aj UČENÍM. Termín **školská zrelosť** hovorí o zmenách, ktoré sú dosiahnuté zrením detského organizmu - predovšetkým zrením centrálnej nervovej sústavy. Zmeny a kompetencie, ktoré dieťa nadobudlo učením a sociálnou skúsenosťou v rodine a hlavne v kolektíve materskej školy, nazývame **školská pripravenosť**.

Dieťa by malo byť byť pred vstupom do školy dostatočne zrelé, ale malo by byť na školu aj pripravené (ako sa správa dieťa na školu pripravené, je uvedené nižšie). Často krát sa rodičia snažia o to, aby sa dieťa pred zápisom naučilo nejaké vedomosti, podľa požiadaviek školy. Je to dôležité, ale tieto nadobudnuté vedomosti vypovedajú o niečom mechanicky naučenom, nie o zrelosti dieťaťa. Preto je vhodnejšie venovať sa podpore tých schopností, na podklade ktorých sa v budúcnosti tieto vedomosti utvárajú, a to sú: reč, zrakové vnímanie, sluchové vnímanie, priestorová orientácia, grafomotorika a matematické predstavy (Bednářová, 2011).

V nasledujúcej časti sa podrobnejšie pozrieme na jednotlivé zložky školskej zrelosti, môžete sa inšpirovať námetmi na rozvojové aktivity v jednotlivých oblastiach. Možno Vás zaskočí jednoduchosť niektorých aktivít, postavených hlavne na spoločne strávenom čase, vedení rozhovorov a každodennom živote. Pravdou je, že kvalitne strávený čas s dieťaťom, kedy sa rodič plne sústreďí a snaží sa "byť s ním tu a teraz," je pre odomykanie jeho potenciálu kľúčové. Ide o taký základ, na ktorom môžeme stavať ďalšie nadstavby - cielenú a zámernú činnosť (napríklad vypracovanie nejakého pracovného listu). Pre pripravenosť dieťaťa na zaškolenie, je dôležité venovať sa aj zámernej pozornosti dieťaťa, prostredníctvom cielenej činnosti. Aj takéto námety na jednotlivé druhy cvičení, nájdete uvedené nižšie.

I. TELESNÝ VÝVOJ A ZDRAVOTNÝ STAV

Posudzuje ho odborný lekár, pediater. Telesná vyspelosť nie je prvoradým ukazovateľom školskej zrelosti, jej zhodnotenie je dôležité predovšetkým u detí s nízkou pôrodnou hmotnosťou a detí predčasne narodených (vyššie riziko výskytu ťažkostí v oblasti motoriky a reči).

Je potrebné venovať pozornosť zmyslovým a telesným vadám, chronickým ochoreniam. Tie majú vplyv na psychiku dieťaťa a samotný vývoj dieťaťa. Riziková je aj častá chorobnosť dieťaťa - môže na začiatku školskej dochádzky narušiť celý plynulý proces adaptácie. Všetky tieto faktory zhodnocuje lekár.

II. POZNÁVACIE (KOGNITÍVNE) SCHOPNOSTI

Aby dieťa zvládlo trivium (naučiť sa čítať, písať, počítať), musí dosiahnuť určitú úroveň rozumových schopností. Patrí sem oblasť reči, sluchového a zrakového vnímania, vnímania priestoru a času, matematické predstavy i oblasť grafomotoriky (tu sa uplatňujú aj mimo poznávacie faktory).

A. REČ

Je výsledkom dlhodobého zrenia aj učenia, ovplyvňuje rozvoj myslenia a kvalitu učenia. Jej vývoj je ovplyvnený zrakovým a sluchovým vnímaním, sociálnym prostredím.

Predškolač by mal:

- porozumieť bežným rozhovorom a inštrukciám
- vedieť povedať na čo myslí, čo prežíva
- popísať obrázok, situáciu
- spontánne prerozprávať rozprávku, zoradiť obrázky podľa deja
- pri spontánnom rečovom prejave hovoriť gramaticky správne, používať minulý, prítomný a budúci čas), používať všetky slovné druhy
- sformulovať otázku a tiež na otázku odpovedať;
- vysvetliť význam niektorých slov - napríklad čo je auto
- naspamäť poznať básničku, pesničku, riekanku a pod.;
- povedať svoje meno, mená súrodencov, rodičov, kamarátov, adresu;
- tvoriť nadradené pojmy, kategórie (napr.: hruška, jablko, slivka je ovocie);
- tvoriť protiklady slov (napr.: teplý studený), synonymá ("Čo robí chlapec na obrázku? Ako by sa to dalo povedať ináč?" napríklad díva sa, pozerá sa, sleduje....)
- rozpoznať nesprávne utvorenú vetu (napr.: "Mamka rozpráva sa.").

Námety na rozvoj reči a aktívnej slovnej zásoby:

spoločne strávený čas spontánnym vedením rozhovorov, čítaním, spievaním, učením riekaniek, básničiek, odpovedaním na otázky :-), napríklad požiadame dieťa aby porozprávalo rozprávku, čítame knihy, kde sú niektoré slová nahradené obrázkom - požiadame dieťa aby pomenovalo nakreslený obrázok, zámerne povieme jednoduchú vetu nesprávne a spýtame sa "Je to správne? A ako je to správne?"...

Prejavy nezrelosti reči u predškolača: dieťa neprejavuje spontánny záujem o komunikáciu, čítanie rozprávok, rozprávanie rozprávok, má ťažkosti s porozumením, prípadne dieťa omnoho viac rozumie, ale nedokáže sa vyjadriť, malá slovná zásoba, používanie jednoduchých vie, ťažkosti so zapamätaním krátkych riekaniek, básničiek.

B. MOTORIKA, GRAFOMOTORIKA

Motorika ovplyvňuje celkovú pohybovú zdatnosť dieťaťa. Neobratnosť v tejto oblasti môže viesť k ťažkostiam so začlenením do kolektívu - pre žiaka môže byť nepríjemné zapájať sa do pohybových hier. Miera obratnosti motoriky ovplyvňuje aj vnímanie telesnej schémy, priestoru... O zvýšenej potrebe spontánneho pohybu v aktuálnej dobe, viac v samostatnej kapitole.

Grafomotorika je súbor pohybových činností, ktoré dieťa využíva pri písaní (kreslení). Zahŕňa správne sedenie, správne držanie ceruzky, tlak ceruzky, prepojenosť a plynulosť pohybov pri kreslení čiar. Súvisí s vizuomotorikou: prepojenie zraku a pohybov rúk - dieťa zrakovo vníma obraz, ktorý si zapamätá, vybaví si ho z pamäte a nakreslí. Ide o oblasť jemnej motoriky.

Pri zápise sa môže overovať v kresbe postavy, spontánnej kresbe, pomocou pracovných listov, overuje sa aj lateralita.

Čo by mal predškólák pred nástupom do školy zvládnuť?

kresba postavy - okolo 6 - teho roka sa začína objavovať dvoj - dimenzionálna kresba končatín, kresba by mala mať hlavu, trup, ruky, správne nasadené na trup, hlava má vlasy, naznačené sú detaily tváre.

držanie ceruzky: mala by ležať na poslednom článku prostredníka, zhora ju pridržiava palec a ukazovák, malíček a prstenník sú pokrčené v dlani, ruka a prsty sú uvoľnené, nie kľúčovito zovreté

tlak ceruzky: súvisí s uvoľnenosťou ruky, pred nástupom do školy by mal byť pohyb ruky uvoľnený a plynulý, bez prílišného tlaku na podložku

nakresliť: zuby, šikmú čiaru, vlnovku, horný oblúk, dolný oblúk

prekresliť kruh, štvorec, trojuholník a pod - podľa predlohy

chytiť a hodiť loptu, uchopiť loptu chodidlami v sede, udržať rovnováhu, poskakovať na jednej nohe, urobiť kotúľ vpred s pomocou, zosúladiť pohyby s hudbou

Námety na rozvoj grafomotoriky a vizuomotoriky:

cvičenia podporujúce správny úchop a tým aj tlak ceruzky: hra so štipcami, plastelínou, pečiatkovanie, namáčanie a žmýkanie špongie, správne držanie lyžice

spontánna hra so stavebnicami, výborná je hra mikádo

spontánne kreslenie, maľovanie, strihanie, trhanie papiera, navliekanie korálok ...

na rozvoj vizuomotoriky: cvičenia jedným ťahom (dieťa obťahuje vopred naznačenú líniu - stopu)

vypracúvanie pracovných listov (sú voľne dostupné na stiahnutie na internete, k dispozícii je aj množstvo pracovných zošitov)

súhra ruka - oko, koordinácia pohybov: samostatné obliekanie, "príprava stolovania," domáce práce ako utieranie prachu, upratovanie hračiek

platí pravidlo: za dieťa nerobíme to, čo ono už zvláda, zároveň ho neodháňame, ak nám chce pomôcť, pri cvičeniach rešpektujeme lateralitu (ponecháme na dieťa, či v činnostiach prevažne používa ľavú, alebo pravú ruku)

Prejavy nezrelosti jemnej motoriky a grafomotoriky:

nevyhľadáva stavebnice, ručné práce - také činnosti, kde je potrebná koordinácia jemných pohybov

menšia obratnosť v samoobsluhy

nevyhľadáva kreslenie, maľovanie - až odmieta

línie kresby sú kostrbaté, vedenie čiary je neplynulé

obsah kresby je chudobnejší - oproti vrstovníkom

C. SLUCHOVÉ VNÍMANIE A PAMAŤ

Čo by mal predškólák pred nástupom do školy zvládnuť?

načúvanie: dieťa zvláda pozorne vypočuť rozprávku, príbeh (znakom oslabenej schopnosti načúvať je nezáujem o rozprávky, ťažkosti s načúvaním inštrukcií, výkladu a celkovo ťažkosťami s komunikáciou - akási neschopnosť vypočuť druhého)

v oblasti rozlíšenia figúry a pozadia: vie sa zamerať na podstatné zvuky z okolia, vytesniť nepodstatné zvuky. Napríklad: pri rozhovore vníma hlas (figúra), nie hluk z dvora (pozadie) = ide o schopnosť sústrediť sa na zvukový podnet. (znakom oslabeného vnímania v tejto oblasti sú ťažkosti sústrediť sa na hovorené slovo, ľahká vyrušiteľnosť nepodstatnými zvukovými podnetmi)

v oblasti sluchovej diferenciácie (rozoznávanie hlások): rozlíši, ktoré slová sú rovnaké a ktoré nie (koza - kosa živá - ziva.....). Oslabenie sa prejaví ťažkosťami s výslovnosťou tvrdých a mäkkých slabík, s rozlíšením podobných zvukov

v oblasti sluchovej analýzy a syntézy (rozlíšenie hraníc slov, slabík, hlások): dieťa vie určiť, ktoré slová sa rýmujú, koľko slabík je v slove, aká je prvá a posledná hláska v slove

v oblasti sluchovej pamäte : zopakuje vetu s 5 slovami a 4 nesúvisiace slová

Námety na precvičovanie:

počúvanie čítaných rozprávok, príbehov, pesničiek

hry na lokalizáciu zvuku: "Odkiaľ prichádza zvuk?"

hry na zdroj zvuku: "Čo vydáva tento zvuk " - výborným pomocníkom je zvukové pexeso!

hra na rozoznávanie zvukov: "Počúvaj. Čo všetko počuješ? "

hra na "poskoč, keď budeš počuť.." - hovoríme súbor slov a vopred sa dohodneme, na ktoré slovo dieťa poskočí

vytlieskavanie slabík

rozoznávanie prvej / poslednej hlásky v slove ("povedz slovo na A, začína sa SOVA na A? ")

hlásky "r, a , k sa pochytili.....aké utvorili slovo?"

hra na tichý telefón

rozvoj sluchovej pamäte: hra na reťaz slov (dospelý povie slovo, dieťa zopakuje a pridá iné slovo)

D. ZRAKOVÉ VNÍMANIE A PAMÄŤ

Čo by mal predškolač pred nástupom do školy zvládnuť?

v oblasti figúry a pozadia (podobne ako u sluchového vnímania ide o odlíšenie podstatného od nepodstatného v zrakovo vnímanom podnete): dieťa dokáže na obrázku vyhľadať požadovaný predmet

v oblasti zrakovej diferenciácie (rozoznávanie detailov, polohy, teda horné - dolné postavenie, pravo - ľavé postavenie): dieťa v predškolskom období vie určiť čo "ide, letí" smerom hore, dole, určí prvý obrázok v rade, posledný obrázok v rade, čo smeruje napravo, naľavo, vyhľadá rozdiely v podobných obrázkoch (nezrelosť v tejto oblasti sa prejavuje tým, že dieťa nerado vyhľadáva rozdiely v podobných obrázkoch, podobné obrázky považuje za zhodné, píše zrkadlovo prevrátené písmená)

v oblasti zrakovej analýzy a syntézy (vnímanie celku a jeho častí): v predškolskom období vie dieťa poskladať obrázok z niekoľkých častí, doplniť chýbajúcu časť obrázka

v oblasti zrakovej pamäte : dieťa si zapamätá minimálne 3 obrázky zo 6

očné pohyby: zámerne by mali byť vedené zľava doprava, riadok po riadku, zhora nadol

farby: dieťa vie pomenovať všetky základné farby rozlíšiť odtiene

Námety na precvičovanie:

vyhľadávanie predmetov na obrázku ("Ukáž mi, kde je...., Je na obrázku lopta?")

vyhľadávanie rozdielov v obrázkoch

rozlišovanie zhodných a odlišných dvojíc, ktoré sa líšia nepatrným detailom

skladanie puzzle, skladanie obrázka, ktorý rozstrihneme na niekoľko častí

hry typu : "Čo vidím z okna?", "Vidím v miestnosti niečo hnedé.." (dieťa vymenúva všetky hnedé predmety a ak povie ten, na ktorý myslíme, odpovieme "áno"), triedenie gombíkov/ guľčiek podľa tvarov, či farieb, hľadanie známych osôb na rodinných fotkách, pexeso (klasicky, alebo obmena - pred dieťa položíme prvú časť párov z 10 obrázkov, jemu dáme druhú časť - má čo najrýchlejšie svoje karty položiť na naše)

E. VNÍMANIE PRIESTORU

Predškolač: ovláda pojmy: hore, dole, vpredu vzadu, vpravo, vľavo, vpravo hore (čiže dve kritériá), posledný, prvý, vpravo a vľavo na vlastnom tele, uprostred, predposledný , hneď pred, hneď za

Námety na precvičovanie:

vyhľadávanie predmetov na obrázku zadávaním polohy: "Ukáž mi, ktorá kačka v rade je predposledná?, Ktorá včielka lieta najďalej od kvetu?"

F. VNÍMANIE ČASU

Predškolač: vie zoradiť obrázky podľa postupnosti deja, začína sa orientovať v dňoch týždňa, priradí správne činnosti k ročným obdobiam

G. MATEMATICKÉ PREDSTAVY

Predškolač:

porovnávanie: vie určiť, či je niečoho rovnako, menej, viac, o jeden viac a o jeden menej

radenie: zoradí 5 prvkov podľa veľkosti, pomenuje najmenší, najväčší prvok a prostredný prvok

triedenie: vie povedať, čo nepatrí do radu obrázkov, vyhľadá predmet na základe troch kritérií (veľká červená hviezda)

množstvo: dieťa vie napočítať aspoň do šesť

tvary : dieťa pomenuje, rozlíši kruh, štvorec, trojuholník, obdĺžnik

Námety na precvičovanie: položíme na stôl 5 kociek a požiadame dieťa, aby vedľa položilo rovnaký počet kociek/ o 1 kocku viac/ o 1 kocku menej, "Vezmi si viac/ menej/ rovnako veľa kociek, ako mám ja", "Zoraď predmety podľa veľkosti,, Ukáž najmenšiu loptu...."

III. SOCIÁLNE ZRUČNOSTI

Pod týmto pojmom vnímame verbálnu a neverbálnu komunikáciu, ako dieťa reaguje na rôzne situácie, ako sa adaptuje na nové situácie, či dokáže porozumieť svojim pocitom i emóciám a správaniu iných, ako vie ovládať vlastné reakcie a spolupracovať.

Emocionálna spôsobilosť: dosiahnutie relatívnej emočnej stability, dieťa nereaguje tak impulzívne ako v predškolskom období.

Sociálna spôsobilosť: potreba stretávať sa s inými deťmi, schopnosť podriadiť sa zásadám skupiny, istá miera samostatnosti a nezávislosti od rodičov, schopnosť prevziať zodpovednosť za plnenie učebných povinností.

Predškolač by mal zvládnuť:

odlúčenie od rodičov po dlhšiu dobu
primerane sa adaptovať na novú situáciu
spolupracovať v rámci skupiny
akceptovať autoritu
dodržiavať pravidlá
pod vedením dospelého osoby vie zhodnotiť svoje správanie
dokáže uniesť prehru, nezdar
počká, kým príde na neho rad
pozná rozdiel medzi hrou a povinnosťou
zvláda základné sebaobslužné činnosti (hygiena, stravovanie, obliekanie)

Námety na aktivity na podporu empatie a prosociálneho správania:

ukážeme dieťaťu obrázok so situáciou (napríklad ako sa dvaja kamaráti spolu смеjú, bijú či na seba kričia) a pýtame sa: "Čo asi robia? Ako sa asi cítia? Kedy si sa naposledy takto cítil ty? Ako ti bolo?" Môžeme dieťaťu pomôcť karičkami so smajlíkmi.. rovnaké otázky kladieme pri čítaní príbehov, rozprávok
učíme dieťa pomenúvať pocity

IV. PRÁČESCHOPNOSŤ A POZORNOSŤ

Práceschopnosť = pracovné návyky - podmienené zrením, ale aj výchovou a sociálnou zrelosťou.

Pozornosť = zámerná duševná činnosť, teda dieťa vynakladá úsilie (ak dieťa venuje pozornosť hre, ide o tzv. neúmyselnú pozornosť). V predškolskom veku je potrebné aby bola posilňovaná prostredníctvom riadenej činnosti (túto úlohu plní materská škola)

Čo by mal predškolač zvládnuť?

vydržať pri zámernej činnosti **15 - 20 min**
prejaviť záujem o úlohy
pracovať v relatívnom klude

ZDROJE: Bednářová, J. 2011. Školní zralost. Brno: Computer Press, 2011. s.99. ISBN:978- 80-251-2569-4
Slezáková, T. 2012. Společně do školy. Bratislava: IRIS, 2012. s.108. ISBN:978-80-89256-81-5
Sindelarová, B. 2016. Předcházíme poruchám učení. Praha: Portál, 2016. s.63. ISBN:978-80-262-1082-5

ŠKOLSKÁ PRIPRAVENOSŤ

Ide o kompetencie v oblasti sociálnej, emocionálnej, kognitívnej a pracovnej, ktoré dieťa nadobudlo učením a sociálnou skúsenosťou hlavne v materskej škole.

Pred nástupom do školy je dieťa:

sebavedomé (malo by mať presvedčenie, že ak niečo začne tak to zvládne, prípadne mu pomôže dospelá osoba)
je zvedavé (učenie nových vecí je príjemné)
koná s určitým cieľom (vie, že dokáže niečo ovplyvniť, postupuje vytrvale)
do určitej miery sa vládza - prispôsobuje svoje správanie
schopné pracovať spolu s ostatnými a spolupracovať
komunikačne zdatné (vie dať najavo pocity, priania, vymenovať myšlienky)

ZDROJE:

Bednářová, J. 2011. Školní zralost. Brno: Computer Press, 2011. s.99. ISBN:978- 80-251-2569-4
Vágnerová, M. 2008. Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících. Praha: Karolinum, 2008. s.538.
ISBN:978-80-246-1538-7

DIETĽA ŠKOLSKY NEZRELÉ. ODKLAD ŠKOLSKÉJ DOCHÁDZKY

Je povinnosťou zákonného zástupcu zapísať na plnenie školskej dochádzky každé dieťa, ktoré dovŕši k 31.8 daného roku vek 6 rokov. Niekedy sa stáva, že uvedená vývojová úroveň v požadovanom období, nie je dosiahnutá vo všetkých oblastiach rovnomerne, prípadne schopnosti dieťaťa dozrievajú pomalšie celkovo - vo všetkých oblastiach. Vtedy hovoríme o **školskej nezrelosti**.

Prejavy školskej nezrelosti:

nedostatočná diferenciácia zrakových a sluchových podnetov

nedostatočná úroveň verbálnych schopností

dieťa zotráva na úrovni prelogického myslenia, ktoré je ovplyvnené aktuálne vnímanou podobou čohokoľvek - nedokáže rozlíšiť podobnosti a rozdiely, chápať rôzne súvislosti a vzťahy

nevydrží pracovať dostatočne dlho a dostatočne koncentrovane - rýchlo sa unaví a nie je schopné uplatniť svoje zručnosti

nedokáže regulovať svoje správanie - odložiť aktuálne uspokojenie, aktuálnej potreby, ovládnuť okamžitý impulz, chýba vôľové úsilie

absentuje motivácia k učeniu (neláka ho táto činnosť)

emočná nezrelosť - dieťa je nadmerne viazané na rodinné prostredie, má ťažkosti v adaptácii, typická je nízka frustračná tolerancia, úzkosť, plačlivosť, impulzívne konanie a celková emocionálna labilita

Ak dieťa nie je na zaškolenie dostatočne zrelé a pripravené, vtedy je vhodné odporučiť **odklad školskej dochádzky**. O ten môže požiadať zákonný zástupca dieťaťa, formou písomnej žiadosti. Jej súčasťou je okrem odporúčania všeobecného lekára pre dospelosť a mládež, aj **odporúčanie zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (CPPPaP)**. Rozhodnutie o odklade školskej dochádzky je v kompetencii riaditeľa školy.

Najčastejšími **dôvodmi odkladu školskej dochádzky** sú celková fyzická a psychická nezrelosť dieťaťa, častá chorobnosť, či dlhodobjší pobyt v zahraničí. Adekvátnym dôvodom je aj emočná nezrelosť a prílišná emocionálna naviazanosť dieťaťa na rodičov. Zvýšená pozornosť sa venuje deťom, ktoré dovŕšia vek 6 rokov medzi májom a augustom. Ak sa u nich objavuje problematická výslovnosť, nesústreďenosť, neschopnosť formulovať či zapamätať si vety, ťažkosti s orientáciou v čase a priestore, hygienou a samoobslužnými činnosťami, absentuje poznanie údajov o sebe (rodine, adresu, svoj vek), záujem o učenie a prirodzená spontánna zvedavosť, bude pravdepodobne potrebné zvážiť odklad školskej dochádzky.

ZDROJE: Vágnerová, M. 2008. Poradenská psychologická diagnostika detí a dospievajúcich. Praha: Karolinum, 2008. s.538. ISBN:978-80-246-1538-7

RODIČOVSKÁ PRIPRAVENOSŤ

Rodina je miestom, kde sa dieťa pripravuje na rolu školáka počas každodenného života. Rodičia majú nezastupiteľný význam pri formovaní osobnosti malého školáka. Tým, že dieťa nastúpi do školy, prijíma rodič tzv. "rolu rodiča predškoláka." Získa nejaké práva, ale aj povinnosti a je potrebné aby disponoval aj určitou mierou kompetentnosti zvládať situácie spojené s týmto novým obdobím v živote rodiny.

Kritériá pripravenosti rodiča na spoluprácu so školou:

psychologická pripravenosť - rodič dokáže akceptovať silné, ale aj slabé stránky dieťaťa, rešpektovať jeho záujmy a potreby, poskytnúť priestor na samostatnosť

kontrolné otázky :

Dokážem ako rodič odlíšiť svoje potreby od potrieb dieťaťa? Viem odlíšiť svoje prania od jeho prání?

Dokážem podporovať autoritu učiteľa?

Viem dieťa emočne podporiť, ak sa objaví neúspechy?

Mám potrebu svoje dieťa neustále kontrolovať?

Som presvedčený/-á, že len JA mu dokážem najlepšie pomôcť?

Odmietam predstavu o školskej neúspešnosti dieťaťa? Som si istý/-á len úspechmi dieťaťa?

V prípade, že si kladne odpovedáte na tieto otázky, je dobré prehodnotiť svoje očakávania a postoje.

pedagogická pripravenosť - správny výber školy - poznať postoj dieťaťa k povinnostiam, k organizácii, jeho schopnosť pozornosti a to všetko vzhľadom ku kritériám školy.

sociálne - právna pripravenosť - rodičia by mali poznať svoje práva aj povinnosti - napríklad povinnosť informovať učiteľa o zdravotnom stave, kedy a ako môžem ospravedlniť svoje dieťa z neprítomnosti na vyučovaní a pod.

ZDROJE: Slezáková, T. 2012. Spoločne do školy. Bratislava: IRIS, 2012. s.108. ISBN:978-80-89256-81-5

CIELENÁ AKTIVITA VERZUS POHYB

Áno. Je veľmi dôležité, tráviť s dieťaťom spoločný čas hrou, ale aj cieľenými aktivitami.

Aby dieťa pri **cielenej aktivite** spolupracovalo, je dôležité aby:

nebolo hladné a smädné

vládla atmosféra bezpečia a bezpodmienečného prijatia

sme si boli istí, že dieťa rozumie zadaniu (je potrebné si to overiť)

voľíme primerane obtiažne úlohy (ak dieťa úlohu nevláda, vrátime sa k jednoduchším zadaniam)

rešpektujeme tempo = rýchlosť práce dieťaťa !!

pracujeme primerane dlhý čas (cca 10 min) - ak dieťa javí známky únavy (nespokojnosť, nesústredenosť), aktivitu ukončíme!!

poskytujeme adekvátnu spätnú väzbu - oceňujeme snahu, malé pokroky, zdieľame radosť dieťaťa, povzbudzujeme ho

V poslednom období sa v odbornej verejnosti omnoho častejšie hovorí o potrebe POHYBU. Hlavne v období vývinu dieťaťa, existuje súvislosť medzi fungovaním mozgu a pohybom. Dnes vieme, že pohyb je základným prvkom rozvoja mozgu. "Žiaľ žijeme v časoch, keď sa na deti vyvíja nesmierny tlak, aby sa naučili čítať a písať čo najskôr. Táto doba ich pripravuje o detstvo, väčšinu voľného času trávia staticky - pozeraním televízie - a pojem "hrať sa" pre ne znamená sedieť za počítačom namiesto toho, aby sa zapojili do pohybových aktivít.." (E. Van -Manen in: Blythe S.G, 2012. s.14). Deti, ktoré nezažili dostatočný pohyb a primerané množstvo zmyslových zážitkov, nie sú po vývinovej stránke dostatočne zrelé a pripravené aby absorbovali vzdelávanie, ktoré im ponúka škola (E. Van -Manen in: Blythe S.G, 2012).

Tipy na konkrétne aktivity, na rozvoj kognitívnych procesov, nervových dráh aj na rozvoj funkčného myslenia (zamerané na riešenie problémov, nie reprodukovanie vedomostí!) nájdete vo voľne dostupnej príručke NTC tu: https://www.schooleducationgateway.eu/sk/pub/teacher_academy/teaching_materials/ntc-handbook-activities.htm.

ZDROJE: BLYTHE,S.G. 2012. Dieťa v rovnováhe. IPS, 2012. s. 264. ISBN:978-80-970936-0-0

Bednářová, J. a kol. 2011. Školní zralost. Brno: Computer Press, 2011. s.99. ISBN:978- 80-251-2569-4

V prípade otázok prosím kontaktuje psycholog@esspo.sk

Spracovala školská psychologička Mgr. Polohová Anna